

ACC. N:R M. 9033:65-137.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Diverse Adress: Hemborget, Plimminge
Socken: " Berättat av: _____
Uppteckningsår: avskrivet 1943 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

(avläsaren)

Lagor, kolarkyrkogård, allmogestreck,
gator, elvan, fan, m. m.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 9033:65.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenbergst.
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

65

EN SAGA.

Om en herrgård som låg öster om solen och vester om vinden.

Aa 900

En mjölnare stod på sin kvarn, men märkte att spannmål kom bort om nätterna. Han hade sett dufvor flyga in på kvarnen och tänkte: törhända att det är de som bortföra spannmålen. Han beslöt sig för att infånga dem. Han gjorde en mekanik på fönstret, som skulle tillsluta sig då de kommo in, att de ej ku de komma ut förr än han kom och öppna. Han såg dufvorna komma flygande och de flögo in tre stycken. Han lät dem vara på kvarnen tills hans arbete skulle börja. Då han kom upp på kvarnen stod där trenne prinsessor. De sade vi äro förtrollade, men nu sedan en kristen fångat oss äro vi fria från trolldomen men vi måste först flyga hem och vill du släppa ut oss så skall du få en riklig belöning för vad vi tagit på kvarnen. Mjölnaren fråga: var äro ni ifrån? De svara: från en herregård som ligger öster om solen och väster om vinden och du skall blifva gift med en af oss. Ja, mjölnaren öppna fönstret och de förvandlades till dufvor och flögo bort.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M.9033**:66.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

66

När det så hade gått en tid tänkte mjölnaren vid sig sjelf. Ja, men jag måste uppsöka denna herregård att jag kan blifva gift och taga spannmålsskadan igen.

En dag beslöt han sig för att gå ut och uppsöka herregården. Han lade bra i sin matsäck och då han hade gått en dagsled sade han för sig själv: nu har jag funnit ett hus här i skogen och som jag är trött måste jag gå in och låna hus att jag kan vila ut, att jag kan i morgon ånyo fortsätta. I huset bodde en gammal trollkvinna som var en trollkäring. Mjölnaren: kan jag få låna hus, ty jag är så trött. Jag har gått hela dagen och intet funnit människoboning. Kvinnan: hur långt skall ni gå? Mjölnaren: till en herrgård som ligger öster om solen och väster om vinden. Kan ni säga var den är belägen? Kvinnan: nej, men vi skall nog finna råd. Nu kan ni vila er i natt och i morgon få vi se. Om morgonen trakterade hon mjölnaren rikligt. Kvinnan: jag har makt att befall öfver alla djuren på jorden. Jag skall sammankalla dem och fråga dem om de veta var denna herregården är belägen. Kvinnan gick ut och blåste i sitt horn och alla djuren på jorden kommo fram. Alla djuren stodo darrande och skälvande. Kvinnan fråga:

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Jacob Bergström

Härad:

Adress: Stenberget

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1926-27

Född år i

vet ni var där är en herregård som ligger öster om solen och väster om vinden? Djuren svara nej. Kvinnan till djuren: ja då får ni fara var till sitt och djuren drogo sina färde. Kvinnan till mjölnaren: det gör inget, var icke ledsen. Jag har en syster som bor långt härifrån och denna har jag ej hört från på många år. Hon har makt över alla fiskarne i hafvet. De törhända veta det och hon skulle blifva glad om du kom dit med hälsning från mig. Kvinnan gjorde i ordning en bra matsäck åt mjölnaren och han gick. När han hade gått en dagsled kom han till ett hus i en skog nära en sjö. Mjölnaren tänkte: här måste jag söka låna hus.. Han gick in i huset och fråga om hon visste var en herregård är belägen som ligger öster om solen och väster om vinden. Kvinnan svara: nej. Men jag har makt öfver alla fiskar i havet och jag skall nog taga reda på det. Kvinnan fortfor, men ni är nog hungrig och trött så ni skall få mat och vila er här öfver natten. Ja, det tacka mjölnaren för. Mjölnaren: är ni syster till den kvinnan, som hade makt öfver alla djuren på jorden? Kvinnan: ja. Har ni talat med henne. Mjölnaren: ja, jag kommer därifrån nu.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

62

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033 : 68.**

Landskap: Skåne..... Upptecknat av: Jacob Bergström.....
 Härad: Adress: Stenberget.....
 Socken: Berättat av:
 Uppteckningsår: 1926-27..... Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

68

och hon sände många kära hälsningar till er. Kvinnan blef glad och sade: det är många år sedan jag hörde från henne. Kvinnan trakterade mjölnaren väl och tillredde en bra bädd åt honom. Om morgonen traktera hon honom ånyo och sade: nu skall jag samman- kalla alla fiskar i hafvet och fråga dem om de vet var den herr- gården är belägen. Kvinnan tog sitt horn och gick ut och blåste. Alla fiskar i havet kommo fram till sjökanten. Kvinnan: vet ni var en herregård är belägen som ligger öster om solen och väster om vinden. Fiskarna svara: nej. Kvinnan: ja då får ni fara igen var och en till sin plats och fiskarna foro ut i sjön igen. Kvinnan till mjölnaren: Det gör inget. Jag har en syster jag ej hört från på många år. Hon har makt öfver alla himlens foglar. Du kan gå dit och fråga henne. Hon skall bli glad att höra från sina systrar. Kvinnan gjorde en bra matsäck i ordning till mjölnaren och sände hälsning till sin syster och mjölnaren gick. När han gått en dagsled kom han till ett hus vid en skog. Mjöl- naren var hungrig och trött och gick in och bad få låna hus. Kvinnan: jo, det kan du få, vart skall du gå. Mjölnaren: till en herregård som ligger öster om solen och väster om vinden.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033:69.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
 Härad: Adress: Stenberget
 Socken: Berättat av:
 Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

69

Vet ni var den är belägen? Kvinnan; nej men jag har makt öfver alla himlens foglar så jag kan nog taga reda på det. Mjöltnaren: då är ni kanske syster till de två kvinnor där jag varit. Den ena hade makt öfver alla djuren på jorden och den andra kvinnan hade makt öfver alla fiskarna i havet. Ack! ja, sade kvinnan, har du varit hos dem? Mjöltnaren: ja, och de sände kära helsningar till er. Kvinnan blef mycket glad öfver att höra från sina systrar. Kvinnan: ja, det är många år sedan jag hörde från dem. O! så roligt att höra detta. Kvinnan: ja, nu får du få mat och ligga och vila dig. Kvinnan traktera mjöltnaren rikligt och gjorde en bra bädd i ordning åt honom. Om morgonen sade hon: ja, nu när du får ätit skall jag taga mitt horn och blåsa uti och alla himlens foglar kommo fram. Kvinnan: vet ni var en herregård är belägen som skall ligga öster om solen och väster om vinden? Foglarna svara: nej. Kvinnan stod lite och såg på foglarne. Kvinnan: äro alla foglar närvarande? Foglarne: nej, här fattas en stor örn. Kvinnan blåste ånyo i hornet. När hon blåst sade hon: är örnen ännu inte här. Foglarne svara: nej

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033: 70.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenherget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

70

Då blåste hon ånyo i sitt horn. När hon hade blåst syntes en mörk fläck på himlen och om ett ögonblick kom örnen. Kvinnan: var har du varit men du ej kommer fram? Örnen: jag kommer från en herregård som ligger öster om solen och väster om vinden. Kvinnan: det var bra. Då kan du taga denne man på ryggen och flyga dit med och alla öfviga foglar kan flyga var och en till sitt. Kvinnan till örnen: när du varit där skall du komma tillbaka och visa intyg från mjölnaren att du ordentligt fört honom dit. Detta lovade örnen och örenen flög. När de kommo ut öfver haven flög örnen ner och doppa mjölnaren i vattnet. Mjölnaren blev rädd. När de flugit lite till doppa örnen mjölnaren i havet en gång till. Mjölnaren till örnen: varför behandlar du mig så illa? Örnen: jo var gång kvinnan blåste i hornet måste jag överanstränga mig och jag måste lida mycket, vilket var din skull. Sedan de flugit lite till syntes ett vackert landskap. Mjölnaren: vad är detta för ett landskap? Örnen: i det landskapet ligger herregården. När de flugit lite till såg mjölnaren ett vackert slott. Mjölnaren: vad är det för ett slott jag ser. Örnen: det är den

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033** : 71.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
 Härad: Adress: Stenherget
 Socken: Berättat av:
 Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

71

herregård du söker. Nu voro de framme vid slottet. Örnen : giv mig nu intyg på att jag fört dig ordentligt hit, jag kan lämna kvinnan. Mjöltnaren: ja, men jag skrifver i intyget att du doppat mig i vattnet två gånger. Örnen: ack! sätt inte detta, ty då blir jag olycklig. Nu är du ju framme och du får allt vad du behöver, så att du bör inte skada mig. Mjöltnaren lova att ej sätta vattendoppningen i intyget och örnen fick intyget och flög hem till kvinnan med. Mjöltnaren gick upp till slottet. Vid porten hängde ett svärd och en flaska. På flaskan stod att man skulle dricka ur flaskan så kunde man hantera svärdet och sätta det i nyckeln, så kunde man låsa upp. Mjöltnaren drack ur flaskan och kunde så låsa upp portens lås sedan han satt värjan i nyckeln. När mjöltnaren kom in i rummet var det besatt med guld och ädelstenar. Betjänter kommo ut och fråga vem han sökte. Mjöltnaren: jag söker tre prinsessor som bjudit mig hit. Betjänterna gingo in och omtalade att en främmande mansperson sade sig vara hitbjuden af prinsessorna. Prinsessorna: ja, låt honom komma in. Betjänterna kommo bugande och bad honom komma in i ett finare gemak. Då mjöltnaren kom in

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:72.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

72

igenkände han prinsessorna och de kände honom. Prinsessorna: för det du hjälpt oss från vår trolldom och släppte oss, skall du nu få utvälja en af oss till gemål och i fån en gång regera riket. Mjöltnaren valde en af dem. Sedan fick han mat och sedan skulle han få gå till vila efter sin långa resa. Mjöltnaren lade sig och den utvalda prinsessan lade sig hos honom. De två övriga gick in och omtala för kungen och drottningen att mjöltnaren var kommen. Dessa kommo ut och beskåda paret och gladdes öfver att dottern fått en sådan väcker fästman. Sedan tillställde Kungen bröllop med dem med prakt och ståt och de fingo sedan Kungariket efter dem och mjöltnaren som kung regera riket i många år.

Undertecknad har glömt berättaren. den 19 november 1926. Bm.

Ordspråk: Högstad 1870.

Fan skrattar alltid när det går en illa.= om man skrattar när det gått en ovän illa.*

Di e krokodilltårar. Falsk = hycklad sorg.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 9033 : 73.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Jacob Bergström

Härad: _____ Adress: _____ Stenberget

Adress: Stenberget

Socken: *Berättat av:*

Berättat av:

Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

Född år i

Hum gred med torra yen å våd räuv. = Torka ögonen fast inga tårar.

Ack! did bröd va så "ured". välsmakande.

Di hādē ōl, di va sâ "ured do.

EN SAGA.

Denna saga berättar ett fattighjon i Högestad 1873. Fattighjonet hette Sofia Snäll född omkr. 1835.

Studa-huđen.

En bonddotter skötte själv sitt hemman, ty föräldrarna voro döda. Hon passade själv djuren och hon lade märke till att en stud i lan så så sämm = ängslig ut. Hon sa: haffår e du så somm? Studien ville inte si ed, men han sa: du får slata mi. Bonddotterna ville inte slata studen, udan sa: nej ja vill inte slata di. Studien sa: du fårr slata mi fårr ja e en förtölld prins. Så

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

73

A. 90

ACC. N:R **M. 9033:74**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: _____ Adress: Stenberget
Socken: _____ Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

74

Så nårr du har slatad mi så blör prinsen i landet fri från tröll-
domen och du ska blö jut me prinsen. Så nårr du har slatad mi
så ska du sveva studahuden om di å gå klädd i den. Tösen matte
slata studen och svepte sig i studahuden. Så nårr di blö sonda
skole hum gå ti tjätjan. Hum hade svift studahuden om si. Folk
tyttee di va rälet ad hum vile gå så ti tjärtjan. Men nårr hum
kom ti tjärtjedören flöj studahuden an na, å hum blö klädd som
en prinsessa, så nårr hum kom ingj i tjärtjan tjände ingjen igjen
na. Alla tita po den fina prinsessan. När mässan va slut så jikj
hum ud å nårr hum kom ud så flöj studahuden po na ijin. Folk
trode ad hum hade hatt studahuden po si i tjärtjan. Folk snacka
om den fina prinsessan i tjärtjan å did fick kängen reda po. Han
lo udkomma om den fina prinsessan ville la si bli känd skole hum
blö jut me prinsen. Men tösen tade. En enen gång hum kom ti tjär-
tjan flöj studahuden an na, å hum blö finare klädd än fårr. Alla
tita å onras hum di kone va. Men ingjen kjände na. Nårr hum kom
ud så flöj studahuden po na igjin. Kängen hörde ditta igjin, men
ad få vida hum di va, va omöjelet. Nu lo kängen tjära tjärtje-
goled.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033** : 75

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

75

Om söndan kom tösen ti tjårtjan i sin studa-hud, men ve tjårtjan flöj studa-huden a\ na, å hum finare fårr hår gång. Men så nårr hum skole gå ud, fastna den ene fine skoen i tjäran, å nårr hum kom ud så flöj studa-huden po na igjin, å fålk visste inte hum den fina va. Men folk to skoen å skicka till kängen. Kängen lo jusa po i tjårtjan ad di hade hitt en sko som di kone få igjin po slotted. Tösen vile ha sin sko igjin å jickj did å sa, ad did va hinnes sko. Kängen: va di du som va så fin i tjårtjan? Tösen ja did va di. Kängen: ja nu vid ja honna allt har gåd ti, å nu ska du blö jut me min påg å ni ska få kängarigjet ette våss.
den 19-11-1926. Bm.

Pigan och gäddan.

En liten bit av en saga som visar vad folk hade till förströelse då de aldrig såg någon tidning. Sofia Snäll i fattighuset i Högestad berätta 1870.

En piga gick till källan för att hämta vatten. När hon dragit

(4a 67s)

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:76.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

76

upp en spann vatten fick hon en gädda i spannen.. Gäddan: vill du släppa mig så skall du få en önskan. Pigan släppte gäddan och hon fick en önskan. När pigan fått sin önskan gick hon och tog sin sjal på sig och gick till sjön. Hon tog sjalen ur sig och bredde ut på sanden. Pigan: jag önskar att jag fick så många önskar som här finns sandkorn under denna sjalen. Och det fick hon. Men vad hon sedan önska vet jag ej, ty undertecknad var då endast sex år gammal. / den 23 - 11 - 1926. Bm.

Ord som håller på att forsvinna ur all-

mogespråket:

"Fly" mig hammaren = lämna.

Han ser så "såmm" ud. tvinsjuk.

Den ligger: "ongenän" = undertill.

"Holians" = bra mycket.

Ja vill ej fön = föda honom, för bara mögjed = han är så oduglig till arbete att han ej är lönvärd, icke ens en gång födan. (Se nästa sida.)

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:77

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
 Härad: Adress: Stenberget
 Socken: Berättat av:
 Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

77

Om hösten: kvinnornas lön hos bönderna 1875-1880. Kom ti vintern
 me krockan = krukan så skall du få mjölk. Om vintern: kjörna
 molka så lided så vi kan inte onvara någon. Tvi tusan djävla.
 Bönderna blevo rika. Högestad, Baldringe, Sövestad.
 Af föregående har ordspråket uppstått: När rivan = rävsan, siårr
 släpp, siårr stuedörren knäpp.
 Ett gammalt ordspråk. Du säger efter sagor och ljuger efter lögn.
 Högestad 1870.
 Den som låter locka sig till att stjäla, får låta sig nöjas med
 att hängas. Högestad 1870.
 Se sidan 102. Anders Persson i Komman, Sövestad, gav undertecknad
 sådant betyg 1880. J. Bergström. den 24 nov. 1926.

Liksom i våra dagar man hyser betänkligheter mot socialdemokra-
 ternas makt och tror att detta är början till en nationa upp-
 lösning och kaos, så hyste de gamla i början på 1880 talet miss-
 tanken om att samhället närma sig sin upplösning på grund av föl-
 jande:

Böndernas profetissa:

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:78.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: _____ Adress: Stenberget.
Socken: _____ Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

78

Här är snart ingen dräng, som kan begagna lie.

Här är snart ingen dräng som kan tröska med plejel.

Här är snart ingen dräng som kan riva hål i to sko=träsko.

Ja, jag vid inte honna di ska blö, fårr ongdomen kan snart inte
nod.

Så di ser besvärligt ud.

Did kan allrig gå, di e rent omöjeligt.

De hade sina bekymmer och vi våra.

Baldringe, Sövestad. den 24-11-1926. J.B-m.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:79.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

79

En barnlek i Högestad 1870.

En frågande och en gissande och en tänkande. Den frågande och gissaren skulle den ene fråga och den andre skulle gissa och den tredje skulle säga så tyst åt frågaren ett namn han tänkt på. Frågaren och gissaren hade förut träffat en överenskommelse: när jag nämner Ola Hansson så är det nästa namn.

Den frågande: tänker Ola på Elna Sven Pers? Gissaren: nej. På Elna Måns Jöns: nej. På Grevinnan på Lyckås, Grevinnan Snoilsky: nej. På soldat Lennart? nej. På Ola Hansson: nej. På soldat Ahlgren? Gissaren ja. det stämde. För den oinvidde var det lite mystiskt.

Under julferierna fick barnen tjugo historier till julalexa, tjugo sidor i Lindblomskan och fyra psalmer.

Sådan frihet kan endast svartrockar prisa.

den 24-11-1926. J.B-m.

Det var tjugo historier i den tjocka Barth bibliskhistoria.

Men rottingen och hårluggning fick ju jämna ut affären å de fat-

Arbetslusk 7/18/19

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:80.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
 Härad: Adress: Stenberget
 Socken: Berättat av:
 Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

80

tiges barn. De rikas barn var mäster-räven smilande åt, men så blev han ju i gengäld bjuden till gilles.

Kolera-kyrkogård.

Å Högestad Ljung finns en furuskog kallad Ljungafuret. Vid sydvästra hörnet å Ljungen där västra gärdesgården stöter till en gärdesgård är en hörna. Där ligger människor begravda som dö i koleran på 1850 talet. Der stodo träkors på griftekamrarne. En bonde å Högestadljung Ivar Persson född omkring 1795 hade jord deromkring. En dag behaga han att taga bort träkorsen och lägga dem på gärdesgården och plöjde och besådde marken.. Klockaren kom upp på Ljungen och fick se detta. Han förebrådde Ivar Persson för det orätta uti för att så vandalisera de avlidnas griftekamrar. Men Iver Persson brydde sig ej om klockaren, utan fortsatte med sin vandalisering och prost Kammarjunkare Platen brydde sig ej om vanden och lät honom fortsätta. Numera finns knappast någon som vet att där ligger människor begravna.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:81.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

81

Berättat af min broder Nils Bergström född i Högestad 1855.

Han hörde när klockaren balera med Ivar Persson och min broder hade sett träkorsen.

Vid östra soldathusets östra gavel var en hyllebuske som alla voro rädda för. Och mer än en hade blivit hylleblåst av den busken så att man kan ej undra över att de hade respekt för denna buske. Undertecknad som barn frukta lika mycket för busken, som för bäckhästen. - den 24-11-1926. J. Bm.

Ord som håller på att försvinna ur allmogespraket.

"Dan" mycket förskräckt av frukten för att en stor fara skulle uppstå.

"Stun" till Anders Kommas o Sövestad 1877. dottern Bengta skulle gå ut att bädda i drängkammaren röra upp halmen. en dräng låg och var sjuk. När Bengta kom in sade hon: han löder han e sjuk, jan varken "stun" ella aned. Stun = jämra sig i sin vända.

Tröls Hansson i Bläntarp född omkring 1828. när vi voro några och satt och pokulera kom det ena konststycket efter det andra. En sade: jag kan göra för hand så hastigt så många skopligg och

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033 : 82.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bengström
Härad: _____ Adress: Stenherget
Socken: _____ Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

82

kasta på golvet att du ej kan hinna att plocka upp dem. Detta
lät otroligt och de pröva. Första pliggen kasta han under sängen,
andra under kakelugnsbänken, den tredje under en ensam möbel
och upp/^ockaren blev bet.

Ett annat knep var att stå bak förstugudörren, dörren ut till
gården, och taga en sup på bordet i stugan. För den oinvigde var
detta en ren trollkonst. Förstugudörrarne var alltid två halv-
dörrar. Nu skulle han visa sitt konsstycke. Han går ut och lyfter
halva, översta, dörren av och bär den halvan in till bordet och
står bak denna och tager supen på bordet. Nu stod han ju bak
förstugudörren och tog supen som stod på bordet.

En annan mycket vanlig lek på 1870 talet var att taga upp en
fällkniv och sätta den i vinkel mot skaftet. Sedan skulle de visa
sina kraftprov på att hålla i skaftet och slå upp bladet med en
häftig knyck. Kraftiga drängar blev bet, men de som kände knepet
hade lätt för att bestå provet.

En annan dränglek var att visa sina kraftprov på, att lyfta
en annan dräng upp på raka hasor. Drängen lade sig och höll sig

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:83.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

83

styv i kroppen. Den andre ställde sig med en fot vid varje sida av den liggande. Sedan tog han med båda händer och lade ihop dem under den liggandes hasor. Nu gällde det att upplyfta den liggande i rak ställning och sätta honom på fötterna. 1870 Högestad.

En annan lek var bland drängarne var att klämma musen, eller klämma Gjöngjen. Den ene lade sig på marken med händerna utsträckta. Den andre drängen lade sig på dennes rygg och satte sina händer under den andres armar vid armhålan och den överstas båda händer möttes på den understas hals och lade där ihop händerna, så att den understa ej kunde leda halsen. Nu gällde det för den understa att resa sig med den andre i denna ställning. Högestad 1870 den 30 -11-1926. J.B-m.

Skolbarns-okynne.

I Högestad på 1860 talet hade någon av de lädsta pojkarne skrivit med krita på V.C.

Mäster som sket i väster.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:84

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberg
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

84

Mäster Persson född i Ondslunda 1830, fråga vem som skrivit detta?
Alla neka. Då tog han rottingen och piska tre av de äldsta pojkar-
na så länge han makta att slå, men ingen bekände. Pojkarne voro
söner till de förmögnaste föräldrar och kommo aldrig mer i skolan,
omkring 1864.

Sedan den gamle prästen, ungkarlen och girigbuken Kyrkoherde
Håns Liljeblad kom till Högestad uppmanade han Mäster att flitigt
begagna rottingen och slita det långa håret ur pojkarnas huvud,
och Mäster följde noga receptet. De fattigas barn -

En karusell.

i Tomelilla 1879. sommarmarknad.

Vid karusellens mittelpåle var en brädebrygga på omkring 2
alnars bredd.

4 trästänger hangde ner, så att de gingo ner förbi en mans
axlar. Vid varje nedhängande stång stod en karl. Luffare. När karu-
sellen skulle gå gingo de på brädebryggan och satte axeln till
den nedhängande stängen. På given signal börja och stannade de.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:85.

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Jacob Bergström

Härad: **Adress:** Stenberget

Socken: *Berättat av:*

Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25-

De gingo i takt och trampa i brädebryggan att det small väldeliga efter deras taktfasta steg. De gingo under karusellklammeriet. Under tecknad kände igen en luffare som höll sig mycket i Högestad och Sövestad. Medan folket stego av och på pustade de, men så snart allt var i ordning började de sitt marscherande och stam-pande i takt.. den 30-11-1926. J Bergström.

En ledde omkring med en björn. Björnen hade noskorg på sig. Men då alla kunde se björnen, var det ej mycket han fick i ersättning. Björnen kunde sjunga i takt med egaren, men endast brumma. Han stack en birflaska genom noskorgen och gav björnen bir han skulle släcka sin törst med.

En cirkus fanns. Had kostar di?
Biljettförsäljaren: 25 öre, men det går an att läsa biljett nu, så kan ni komma med de första in. Så sade han till alla. Kvinnor satt i sandhåler och kokte kaffe. Det kosta 6 skilling koppen. Så fick di 4 skorpor till. Somliga slo bränvin i men det blev något dyrare. Fjärdingsmän anlita mycket bränvinskaffet och jag tror att även länsmanen håll tillgodo. Jag såg ej till någon

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:86.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: _____ Adress: Stenherget
Socken: _____ Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

86

oordning. Det syntes att folk hade hårt om penningar. Någon gick och bytte klockor. Det hela såg lamt ut. den 30-11-1926. J.Bm.

EN SAGA.

Jöns Lögnbracka.

För många år sedan fanns en dräng som alltid lögna då han talade med någon. Den nea otroliga lögnhistoria berättade han efter den andra, så att folk kom till sist underfund med att det var lögn allt vad han talade. Ett kvickhuvud tyckte att han borde ha lite näpst för sina många lögner och beslöt givahonom namnet Lögnbracka. Snart blev detta allom bekant och då man sedan talade om denne lögnare nämdes han alltid Jöns Lögnbracka. Drottningen i landet var död och kungen ville hans dotter skulle gifta sig. Kungen hade iakttagit att hur otroliga lögnhistorier som än berättades för prinsessan kunde ingen förmå henna att säga: det är lögn. Hon svarade endast: ja, det tror jag eller, jo det kan vara

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M.9033:87.**

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Jacob Bergström
Härad: *Adress:* Stenberget
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1926-27 *Född år* *i*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

87

möjligt. Kungen lät kungöra att den unge man som kunde förmå, genom lögnhistorier prinsessan att säga: det är lögn, skulle få henne till gemål. En mängd unga friare kommo till slottet och bad få tala om historier för prinsessan. Detta tillstoddes. Men hur otroliga lögnhistorier de än berättade svarade prinsessan: ja, det tror jag. Någon berättade för Jöns Lögnbracka om den kungliga kungörelsen och hur alla hade misslyckats. Jöns Lögnbracka gick till slottet och bad få omtala historier för prinsessan. Ingen i slottet visste att han bar öknamnet Lögnbracka. Jöns Lögnbracka blev väl möttagen och rikligt trakterad. När han ätit och druckit, följde betjäningen honom in till Prinsessan och förklarade att önskade berätta historier för henne. Prinsessan: ja, det får ni så gerna, jag är road av att höra historier. Var så god och sitt ner och börja berätta så många ni kan. Jöns Lögnbracka börja nu med en otrolig lögnhistoria. När han berättat historien sade prinsessan: Ja, det tror jag. Nu berätta Jöns Lögnbracka en ny historia och allt i historien var idel lögn. Prinsessan genmälde: jo, sådant är möjligt.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR **M. 9033:88.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jakob Bergström
 Härad: Adress: Stenberget
 Socken: Berättat av:
 Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

88

Prinsessan: kan ni flera historier? Jöns Lögnbracka: ja, jag kan många. Men, fortfor han: innan jag berättar flera historier skall jag tala om för Prinsessan, att jag är en sanndrömmare. Allt vad jag drömmer slår till och allt vad jag drömmer är sanning. Prinsessan: det skulle vara roligt få höra några drömmar. Jöns Lögnbracka: ja, jag skall först omtala min sista dröm. Drottningen är död och min mor är död. Jag drömde att de gingo i sällskap i himmelen. När de skulle sitta till bords och äta, fick min mor sitta vid översta bordsändan och din mor fick sitta långt nere vid bordet. Prinsessan ja det kan nog vara möjligt.

Sedan drömde jag: att när de gått från bordet gingo de hän båda avsides. Din mor bad min mor om hon ville "lussja" = lusa = söka efter lus i hennes hår. På 1870 talet var det vanligt att mor och dotter lussja varandra. Modern: det biter där vid vinan, kinden, se om där är någon lus. Min mor satte sig då och lussja din mor och din mor var skorved. Prinsessan: Det är lögn, min mor har aldrig varit skorved. Nu gick Jöns Lögnbracka in till kungen och sade: nu har jag förmått prinsessan till att säga: det är lögn.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033:89.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

89

Kungen genmälde: är detta möjligt? Jag skall gå med in till prinsessan och höra hur det förhåller sig. Inkomna till prinsessan frågade kungen: Är det möjligt att Jöns kunnat förmå dig till att säga: det är lögn? Prinsessan: ja, det är det. Jöns berätta en drömhistoria och han är så fräck och påstod att min mor var "skorved". Jag svarade: det är lögn, ty min mor har aldrig varit skorved. Kungen: det menade han inte heller, det har han sagt för att förmå dig till att säga: det är lögn. Jag har utfärdat i landet en kungörelse, att den som kunde förmå dig till att säga: det är lögn, skulle få dig till gemål. Ja, sade prinsessan, nu förstår jag det hela.

Då påståendet ej var allvarligt menat, har jag inget emot att gifta mig med Jöns. Han är ju ung och vacker och ser intagande ut. Jöns: Jag vill gifta mig med prinsessan.

Kungen ställde till med bröllop och Jöns blev prins i landet och fick ärva kungariket efter kungen. Men sedan fanns ingen i landet som våga säga: Jöns Lögnbracka, mer.

Sagan berättad i början på 1870 talet af ett fattighjon i Högestad Sofia Snäll, född i Bjaresjö omkring 1835.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033:90.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: _____ Adress: Stenberget
Socken: _____ Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

90

EN SAGA.

Lunkentuss.

Denna saga berättades i Högestad på 1870-talet något olika, men jag skall återgiva denna som jag hörde en statkvinna i Högestad berätta den, hon var född i Tryde omkring 1818.

Det var en gång en soldat, en fänrik och en sergeant som voro hemkomna från kriget. Soldaten hade fått en penningssumma för tap-
perhet i fält Soldaten hade 8 dukater.

De hade nu ingen sysselsättning, ty beslöto de att i säll-
skap begiva sig ut i världen och söka anställning. De hade hört
att en kung bodde på ett förtrollat slott och att denne anställde
dugliga krigare i sin tjänst. De fyllde sina ränslar med mat-
varor och begav sig ut på vandring.

När de hade gått några dagar så en gång när de vilat och ätit,
stego de upp och begynte marschen igen. När de hade gått ett

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033 : 91.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
 Härad: Adress: Stenberget
 Socken: Berättat av:
 Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

91

stycke väg, kommo de och mötte en man. De stannade och gav sig i samtal med mannen. Soldaten frågade: vad är ditt namn? den främmande: jag heter Lunkentuss. Soldaten: då kan du väl bra lunka. ja, svarade Lunkentuss, jag kan lunka 900 mil i timmen. Det var bra sade soldaten, och fortfor: vi skall gå till ett förtrollat och söka anställning. Lunkentuss: jag har kommit där förbi, men här är över 1000 mil dit. Soldaten: då kan du ta oss på ryggen och lunka dit med oss. Lunkentuss: ja, får jag betalning för det, så skall jag lunka dit med eder. Soldaten sade: du får fyra dukater för ditt besvär. Lunkentuss blef glad öfver den rikligt utlovade ersättningen och tog dem på ryggen alla tre och om någon timme var han framme. Lunkentuss: här är slottet. Soldaten gav Lunkentuss fyra dukater. När Lunkentuss fått penningarne blev han så glad, att han sade: om ni behöver min tjäns en annan gång, kan ni endast säga Lunkentuss så skall jag komma och stå eder till tjänst. Så skildes de åt och Lunkentuss for sina färde. Dessa tre gingo nu upp till slottet och skulle söka anställning. Men alla dörrar voro låsta så att de ej kunde komma in. Då trodde de att slottet stod öde. De beslöt sig för att stjäla av slottets dyr-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033: 92.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
 Härad: Adress: Stenberget
 Socken: Berättat av:
 Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

92

barheter om de kunde komma in. Soldaten sade: Vi kan ju gå ner genom en skorstenspipa. Det var de andra med om. De upptäckte en korg och ett rep. Soldaten: nu kan vi hissa en ned i slottet, denne kan stjäla så kan vi hissa uppp dyrbarheterna först och sedan hissa upp den som är dernere. Ja, det var ett gott råd, men vem skall hissas ner av oss. De blevo överens om att soldaten skulle hissas ner. När de hissat soldaten ner gick han omkring i rummen. Der såg hemsat ut. (1) Men så kom han in i ett rum som var besatt med guld och ädetstenar. Soldaten fyllde sin ränsel och ropa på dem, att han funnit stora dyrbarheter. Soldaten fyllde korgen och de två hissa upp dyrbarheterna. Soldaten sade: Soldaten sade: hissa mig upp nu, men inget svar. Fänriken och Sergeanten kommo överens om att behålla bytet och lämna soldaten åt sitt öde och begav sig mot hemmet. Soldaten försökte klittra upp genom skorstenspipan, men när han kom lite upp, kasa han ner igen.

(1) Ett troll räckte ut huvudet och sade: Här luktar kristet blod. Soldaten tog en värja och högg huvudet av trollet. Huvudet sade: detta skulle du ej ha gjort. Så försvann trollet och på så sätt blev slottet befriat från trolldomen.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR **M. 9033: 93.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: _____ Adress: Stenberget
Socken: _____ Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

93

Soldaten gick nu och skulle söka upp en dörr han kunde komma ut igenom. Slutligen kom han in i ett rum och fick höra att folk fanns i slottet. Soldaten blev rädd och stod och lyssnade. I det samma kom hovbetjäning ut och fick se honom. De skyndade in och berätta för kungen att en kristen var kommen in i slottet. Kungen tyckte att detta var omöjligt. För att förvissa sig om att det var så, gick kungen ut och skulle se. Soldaten trodde nu att sista timmen var slagen och stod med bävande hjärta. Kungen: är du en kristen? Soldaten: ja. Kungen: hur har du kommit in i slottet. Soldaten tala om att en fänrik och en sergeant hade varit i hans sällskap och skulle söka anställning men som alla portar voro låsta trodde vi att slottet stod öde och beslöt att stjäla dyrbarheter i slottet och dela dessa och begiva oss åstad. De hissa mig ner genom en skorstenspipa. Jag fann dyrbarheter som jag tog och lade i korgen. Sedan skulle de hissa upp mig, men de voro förrädare och gav sig åstad med bytet. Ja, sade kungen: för det första för du har talat sanning och för det andra, att du är den förste kristne som inkommit i slottet har du befriat oss från

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033: 94.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
 Härad: _____ Adress: Stenberget
 Socken: _____ Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

94

trolldomen och slottet är ej längre förtrollat, så förlåter jag dig ditt fel.

Men kan du ej utforska hur vi skall kunna få fatt de två förrädarna. Jo, sade soldaten, vi träffa en man på vägen hit som hette Lunkentuss, han lova stå mig till tjänst om jag behövde hans hjälp. Han kunde lunka 900 mil i timmen. Kungen: ja, men hur få fast i denne? Soldaten: Lunkentuss sade, om jag behövde hans tjänst, så kunde jag endast säga Lunkentuss så skulle han komma och kanske han kunde springa fast dem. Kungen: Ja, försök. Soldaten ropa: Lunkentuss! Om en liten tid kom Lunkentuss. Soldaten: kan du springa fast fänriken och sergeanten och föra dem hit. . Lunkentuss fick fyra dukater till av soldaten. Lunkentuss sprang fast dem och tog dem med våld och förde dem till slottet. De hade dyrbarheterna med.. Lunkentuss fick så lunka sina färde. Kungen ställde om ett stort gästabad för dem och satte soldaten vid sin sida vid översta bordsändan. När de hade ätit sade kungen: nu får du döma dessa två förrädare till vad du vill. Soldaten sade: de äro värda att hängas. Hovbetjäningen ombesörjde att fänriken och sergeanten blevo hängda. Kungen: för det du

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR **M. 9033:957**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: _____ Adress: Stenberget
Socken: _____ Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

957

talat sanning och befriat slottet från trolldom skall du få min dotter till gemål. Kungen kallade in prinsessan och då hon fick se den unge vackre soldaten, blev hon förälskad i denne. Sedan blevo de gifta och soldaten blev kung i landet och var af alla undersåtarna mycket omtyckt.

Gamla ord som håller på att utdö ur allmogespråket.

Vinan: kinden. Jag ska slå di po vinan = örfil

Tjustafolk = herrskap, adel.

Ohång = självvaldig. Den pågen e så ohång.

Sporrviden = frågvis.

Fårrviden: = vill lägga sig i allt.

Om någon ungdom på 1870 talet ville tala ett vårdat språk, blev denne från ungdomens sida utsatt för hån och åtlöje från ungdomens sida: hör po barra, han har kommed över där de tjustelie har sided, ty våga de ej tala ett vårdat språk i ungdomssällskap.

Brännvinstrall på 1850 talet och tidigare.

Jag tror flaska och glas

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR **M. 9033:96.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: _____ Adress: Stenberget
Socken: _____ Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

96

Går snart uti kras.
Har du mera på flaskan
så giv mig ett glas:
hopp fadralla lalla la 3 omgångar

En sup kan du få, om du orkar att stå,
Dina hasor de darra, du kan knappast stå,
Hopp fadralla lalla la 3 omgångar.

efter Sven Johansson född i Bläntarp 1842. Han lever ännu.

GÅTOR.

Hvad likhet är det mellan en väderkvarn och ett får? Svar: båda löpa med vär. - Slimminge.

Hvad likhet är det mellan en enka och ett potatisstånd? Svar: Båda ha sina knölar i jorden

Hvilket djur födes gammalt till världen? Svar: åsnan, ty hon föddes grå.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033:97.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberg
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

97

Hvad är det som en man kan bära nedför en backe, men ett par hästar kan ej draga det upp för backen? Svar ett garnnystan. - Om man spänner hästarna för trådändan blir nystat nere, och ej följer med.

Der satt en två fytting på en trefytting och hade en enfytting i handen. Då kom fyrfyttingen och tog enfyttingen från tvåfyttingen. Tvåfyttingen tog trefyttingen och slog till fyrfyttingen, så att fyrfyttingen måste släppa enfyttingen och tvåfyttingen tog sin enfytting igen. Svar: en skomakare. Katten var fyrfyttingen. - Denna gåta är mycket gammal och har varit allmän i östra Skåne.

Vår herre skapte djuren så biblen har sagt, men ett af dem jag vet som han inte har frambragt, kan du då mig säga hvad namn man det gett, så skall jag dig prisa för snille och vett? Svar: mulåsnan. Mulåsnan är en korsning mellan en åsnehingst och ett häststo.

Tag täckelset af

Två fingrar begraf,

Lägg täckelset på igen,

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033** :98.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

98

Jag tror det smakade godt min vän? - Svar: En pris snus.

Hvilken knekt är det som aldrig exerceerat? Svar: stöfvelknekten.
Denna gåta är allmän i östra skåne, har framställts olika, men
är sannolikt en af de äldsta gåtorna.

Här är jag, var är du? Så skulle säden ha stått i missväxt-
år. Detta skulle innebära att sädesaxen som trotsat torkan eller
våtan stodo glest.

Då en fråga en annan? Hur var hans sädesfält? Den tillfrågade
svarade: Jo, di va så: här e ja, här e du? Östra Skåne.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:99

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bengström
 Härad: Adress: Stenberget
 Socken: Berättat av:
 Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

99

ELLASKÅLEN.

Ellaskålen är ett felaktigt uttalo(1.), såsom mycket i bygdespråket är. Rätta uttalet är Elva-skålen. "Elva" var var ju en af folktrons gestalter som hade sitt verksamhetsfält förlagt till vattensamlingar och i all synnerhet till större torfgrafvar. Af "Elva" som naturväsen kommer "Elva"-strogen. Detta naturväsen hade förmågan att prestera den härligaste fiolmusik och det ansåga af de gamla som vöro födda i östra skåne i början på 1800 talet, att den utförde musiken på elvasträngar.. Den kunde spela alla danser och allt hvad den vill spela, att ingen jordisk mästare i musik kunde mäta sig med den och den utförde endast musiken nattetid. I all synnerhet för en ensam gående.. Den kunde skapa sig i en annan gestalt, ja vilken gestalt som helst, på det att den skulle kunna locka personen till vattensamlingen. Så kunde den gå som en stud och beta, Högestad bland ungdjuren, men (1.) märk hur ordet hofveri uttalas olika: Vestra Skåne: hova, hofveri. Östra Skåne: hoa, hoeri.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:100

Landskap: Skåne · Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: · Adress: Stenberget
Socken: · Berättat av: ·
Uppteckningsår: 1926-27 · Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

102

rätt som det var drog denne studen sig från de öfriga djuren och sprang mot vattensamlingen. Vaktaren skulle ju efter men uppnådde ej studen, utan denne kasta sig i vattnet och vaktaren fick nu höra den härligaste fiolmusik. Om han yttra något ord ådrog han sig en svår sjukdom och dansa han efter musiken blef han vilse och kunde ej finna hem.

Hvarför denna folktrons gestalt ville så söka skada människor kunde de gamla ej förklara.

Undertecknad har tänkt sig det så:

Liksom kyrkgrimmen skrämd människor att de ej våga gå till kyrkan om natten att stjola, var "Elvan" en väktare öfver torfmossarne. Torfmossarne voro ibland långt från byen, så att det var ju lätt köra dit och stjåla ett lass torf. Men under natten fruktade man att få höra Elva-strogen.

Finge man höra den blev man vilse och kunde ej finna hem och man kunde lätt bli ertappad och slutet kunde bli att man fick hänga på pålen och få prygel för sådan olaglig handling och pålen voro alla rädda för, ty det var ej leksaker att genomgå denna procedur. Om någon fiolspelare var särskild mästare i att taga

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033** '101.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
 Härad: Adress: Stenberget
 Socken: Berättat av:
 Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

101

på strängarne trodde de gamla, att han hört "Elva"-strogen och som en sådan hade godt musiköra trodde de, att han hade lärt musik-konsten af "Elva"-strogen. "Elva"-strogens instrument hade elfva strängar, medan en vanlig fiol hade blott fyra. Generalkvacksalfvare förstodo att begagna sig af denna folktro. Sådana sjukdomar som skulle behandlas med vatten, var det ju klart att en "Elva"-skål skulle användas. En skål från något vattendjur. Generalkvacksalfverskan Tingrenskan född omkring 1818, död 1891, använde en fiskaskål, ostronskal,? som "Ella"-skål. Liksom vid dopet heter det: vattnet är ej det väsentliga i detta sakrament, så var det likaså med "Ella"-skålen och dess vatten. Det var läsningen som var med och förenad med detta vatten, ty utan läsning var vattnet i "Ella"-skålen blott vatten och ingen medicin, men med dessa orden, förenade med vattnet i "Ella"-skålen, var det ej blott ett vatten, utan en verklig medicin, förutom något annat hocus, pocus.

En gammal unghäls Hans Olsson å Stenberget, Slimminge socken, född 1866, hade 1884 fått udslätt i hela hufvudet, både i håret och ansiktet. Tingrenskan bodde ju nedanför backen och han ville

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033: 102**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
 Härad: _____ Adress: Stenherget
 Socken: _____ Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

102

ej gå öfver ån efter vatten, ty sökte han Generalkvacksalfverskan Tingrenskan först. Hon slog ett å två fingerborg vatten i "Elle"-skålen. Detta skulle han dricka. Sedan han druckit vattnet vände hon "Ella"-skålen om och strök öfver hufvudet med baksidan på "Ella"-skålen kors och tvärs öfver hufvudet. Sedan läste hon men det var omöjligt att förstå ett ord af hvad hon läste. Sedan tog hon bunten med de nio nässelstabbarne och blåste genom dessa på hufvudet. Detta skulle upprepas nio gånger, men som hon tog sjutiofem öre hvar gång och ingen bättring kändes, sluta han, och i stället sökte Åsums-pågen. Denne ordinerade: att han skulle koka stora blad ur hästhoven? till en gröt och stryka ansigtet med, men äfven detta visa sig ej åstadkomma önskat resultat. Efter att ha besökt Åsums-pågen två gånger vände han sig till kyrkoherde Ströms fru i Efverlöf, som ansågs som half doktor. Denna kunde ej heller bota sjukdomen. Slutligen besökte han Doktor Nilsson i Skurup och då först fick han det rätta botemedlet, och blef frisk igen. - Berättad af Hans Olsson född 1866. Stenberget, Slimminge.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033:103.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

103

EN HISTORIA.

En gång kom "fan" in i en smedja. Han ville söka anställning. Smeden sade: ja, arbete kan du få, men du får i förskott betala läropenningar. Smeden hade hart om penningar och då han visste att "fan" kunde skaffa sådana när som helst och hur mycket penningar som helst, beslöt smeden sig för att begagna sig af tillfället. Då smeden begärde ett penningbelopp, gjorde "fan" ständigt invändningar och att på frivillighetens väg få några penningar ansåg smeden lönlöst. Medan de stodo och talade tänkte smeden vid sig själf: om jag på något sätt kunde lura "fan" skulle det nog lyckas honom att få det önskade penningbeloppet. Smeden var kvicktänkt och hade nu funnit ett råd, som säkert skulle medföra önskat resultat. Smeden bjöd "fan" in. till en måltid. "Fan" antog anbudet. Smeden: Innan vi gå in måste jag klippa ur dina naglar, ty de äro alltför långa, och min kvinna skulle undras hvad du är för en, som har så långa naglar. På det att man skulle kunna förtaga all misstanke från hennes sida, är det bäst att jag

Az 1159

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033:104.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
 Härad: _____ Adress: Stenherget
 Socken: _____ Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

107

klipper naglarne af dig innan vi gå in. Detta tyckte också "fan" vara det rätta, ty han ville ej låta henne veta, att han var "fan" hvilken alla kvinnor voro rädda för.

Smeden: sätt nu fingrarna i skrufstädet och smeden skrufva till. "Fan" skrek och sade: skrufva ej hårdare. Då utbrast smeden: vill du gifva mig den begärda penningssumman, annars skrufvar jag hårdare åt. "Fan": du skall få hvad du vill ha, om du vill släppa mig ur skrufstädet. Med andra handen tog "fan" upp penningar och gaf smeden och lofva att gå och aldrig mer komma till smedjan. Smeden visste att "fan" alltid höll ord och löfte, ty skrufva han upp skrufstädet och släppte "fan" lös. Fan: detta var det värsta jag ännu varit utsatt för och gick genast och smeden blef en förmögen man. Efter den dagen våga aldrig "fan" gå in i någon smedja mera.

Denna historia var allmän i östra skåne i början på 1870 talet.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033: 105.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bengström
Härad: Adress: Stenherget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

105

Ett ordspråk:

Det tar väl slut som fan sa om böndagarna.

"Fan" var ute och sökte rof, men var han kom svarade man att det var böndag. Slutligen tröttnade "fan" och utbrast. de ta väl slut. - Östra Skåne. 1870 talet.

Att döva hundar.

En gammal gubbe kallad Jöns Dramahn född å ett hofverihemman i Håckeberga, Genarps socken, kallat: Dramahn. jorden är slagen till Håckeberga vattenkvarn och hemmanet nerrifvet. Denne gubbe var fattig och kom i slanejt med tattrar, och hade suttit 18 år i fängelse. Sista gången han stal, var en tom halfstoppflaska i Genarp. För detta blef han åtalad och som flaskan värderades till hela 12 öre, fick han för detta brott sitta på Varbergs fästning i åtta år.. Sedan bodde han i Kläggeröd, Slimminge socken. Han och hans kvinna lifnärde sig på, hon knyppla spetsar som hon gick och sålde och tiggde förresten. Slutligen hamnade de i fattighuset i Slimminge, där de båda afledo. Denne gubben sade:

12

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 9033:106.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

106

kan man komma när en bondgård i nnan hunden "jör", och hinna bita i en hörnstolpe, så jör inte hunden, utan man kan gå fritt i gården hur man vill.

Makarna voro födda omkr. 1820 och afledo omkring 1890.

Berättad af Hans Olsson, Stenberget Slimminge, född 1866.

Amen, halleluja.

Stenberget, Slimminge den 9 - 1 1927.

J. Bergström

Ibb.

Hvilken är den hjärtlösaste husbonden historien har beskifvit?
Jag svarar: det är den förlorade sonens husbonde. Han hade arbete för honom och tillsatte honom att vårda husbondens svin. Oktadt hans anspråk på lön voro så små, att han endast begärde få uppfylla sin buk med draf hvaraf svinen föddes, men honom gafs ingen draf. Han fick icke ens äta bland husbondens svin. Man undrar då inte på att han packa ihop och reste. Ordet draf är ju numera utbytt mot ärtskidor. Något större odjur i människo-
hamn kunde väl Jesus ej uppsöka. den 9-1-1927 J.Bm.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:107.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

107

Ord som håller på att utdö ur allmogespråket:
Ansa = Vid gästabud. Hum hade di ti å anse mad?
Abbesätta = a,b,c, boken. Högestad, 1870.
Afvegaived = öppningen mellan boningslängan och ett uthus.
Agarn = ekollon
Alleja = motbudande; till bränvin.
Allo = oljud, oväsande af bar.
As = smådeord. Om två kvinnor komma i träta: ditt rälja as;
ditt luder-as.
Afvuring = abnormt utvecklad till sin kroppsbyggnad.
Arved = Begravning, ta ti arveds.
Banco = myntenhet. ja har jed hundra banco för svärting å femti
fårr so-den.
Betingj = ackord. ja har tad ed po betingj
Buse = hamnarbetare, hamnbuse. 1888 bildade hamnbusarna i Göteborg
fackförening och då ändrades titeln till: stufveriarbetare.
Pottakrused. = drickkruset I äldre tider hade man tennstopet på
bordet som krus. Deraf kannan.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033:108.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

108

Balléra = lefva till På 1860 talet och tidigare, hade hofveri-
drängarne å Marsvinsholm, om julen tre balléreda. nio
drängar och skulle i tre dagar gå till varandra och
dricka bränvin.

Byhorn = Om en kvinna anförtrodde en annan något som bort hemlig-
hållas, hette det, si nod förr hinne, e di samma som å
tuda i ed byhorn.

Bricka = på Tommelilla torr-da gick en fjäringsman å hade en kop-
parbricka po bröstet.

Baklänges född = en som inte kan gjärta träsko, inte ringja hjul,
om denne hette det, han e balängjesfödd, han
kan knaft järta en tjärrpel ti go rajja.

Brännljung = ställningen vid en brunn.

Brånsstage = den stör man använder vid bakning och jämnar elden
med i ugnen.

Brö-heck = på loftet voro bundna rep i hanbjälkarna i dessa
hängde bröhecken, hade tre hyllor för omkring tjugo
bröd.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033:109.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenherget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

109

Bissa = när korna en varm sommardag springer och sliter sig lösa för att komma åt skugga och vara fredade för bromsar. Svansen stod då rätt ut i luften. Did e räkted bissevarmt ida.

Bryna = slipa, i marken hade man en bit af en slipsten med. Kan du bryna min le lid, vid svårare fall då strykspånen en kunde fungera.

Bråte = husgerådssaker, in- och utvändigt. Va du ti asjons? Ja, men där va inte udan bråte å såldes.

Bugälling = en pojke som har god aptit

Bugtromma = en kvinsperson som äter för mycket.

Bastarr = dåliga anlag i arbetet. Han tyr inte po föräldrarne, oefterrättelig.

Baggetell= mied såldes po asjonen fårr en baggetell. billigt.

Boll = ungdomslek. Två partier lika många, ena parten va sura, andra parten söda, alltefter förmåga. När korpral Ahlberg i Högestad, lekte boll bland ungdomen på 1840 talet, bland pigor och drängar, voro de alltid söda som va till Ahlberg, ty han var stor och kraftig och kunde fyra bollen

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033** :110.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

110

så långt att kamraterna kunde springa till målet och omigen innan motparten kom inom räckhåll. För att bli sura, skulle en af partiet af de söda, ha blifvit stucken med bollen innan han uppnådde det söda målet. För att afgöra vem som först skulle vara söta, tog man ett halmstrå och två tog om det med handen, när den en tagit om strået tog den andre ofvanför o.s.v. den som fick sin han öfverst var först söt.

Bollsjiätta:= den tingest varmed man affyrade bollen.

Bollabrännare: den som bolla upp för bollsjiättan.

Brom-brissel = färgämne, som kvinnorna färga strumporna svarta med. De manliga hade alltid vita strumpor.

Bet = man satte bet till färgen.

Bet = vid kortspel då man spela knäck och ej fick stick.

Brydestua = det hus var man bröt linet.

Brydegille = den fest man höll sedan arbetet utförts. spel och dans.

Bultor = väfttillbehör.

Barleja = mat som grannkvinnor bar till en barnsängskvinna. i Veberöd ett fat risgröt och honung i mitten i en håla, jämte kakor ofvanpå grötfatet.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033** : ///.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenherget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

///

Brud = den dan bröllop pågick hette det om bruden: att hon stod
brud.

Brogeman = brudgummen.

Bruasängj = den sängen brudparet först låg uti. Det var brukligt
i äldre tider att hjälpa brudparet i säng, och kasta
ett barnupp i sängen. Då undertecknads föräldrar Berg
född 1825 och Bolla Berg född 1831, kastade en nio-
årig gosse upp i sängen 1852.

Blopölsa = blodkorf.

Blohund = S:t Bernhardshundar. en som var hård och brutal mot
sina arbetare, likna man vid en blohund. Did e en rek-
tig blohund.

Blopingjana = ockrare. Han to betalt ud i blopingjana.

Brackorna = sängplatserna. När enn kommer står sängabrackorna som
di har krived ~~au~~ dämm.

Buskablöj = en pojke som är munvig och frimodig, ej blyg.

Barsel = kristnads-gille.

Boda = vid herrgårdarna sände ladufogden bud ut till åldermannen
hur mycket folk han ville ha af varje bonde dagen efter

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR **M. 9033:112.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
 Härad: _____ Adress: Stenbergset
 Socken: _____ Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

112

och budet skulle gå om natten från ställe till ställe och pojkarna måste upp när budet kom och gå med det till nästa ställe. Han måste likväl stiga upp kl. 4 f.m. O! gräslighet din tid mig fast förskräcker.

Baska = risbränsle

Bärebör = den bår man i äldre tider använde då liken skulle bäras till grafven.

Beskan = man satte malört på en flaska brännvin och gaf besken då någon god vän kom in i något ärende.

Brännvinsbrö = att gifva en sup besk, en sock erbit till brännvinsbrö, men en klar sup, då lade man en bröds-
 skifva på bordet och suparna togo och bröto en bit af bröds-
 skifvan som tilltugg. Bjöd man på mera likställda i förmögenhet, sattes smörkoppen på bordet, man lade en ost på bordet, och fingo de ta upp sina fåleknifvar ur fickan och hyfla utaf brännvinsbrö.

Äfven kokt kallt fläsk sattes in på bordet. Om det var bonde som bjöd på bonde på 1840 talet och tidigare, lades några bröds-
 skifvor på bordet, satte Salemansfäded på bordet, på detta låg rulle-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033** : // 3.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

// 3

pulsa, hacke-pulsa, ett stycke kokt fläsk ett fåralår, rökat, och valde en fittakrocka på bordet och man fick då hålla till godo. Vid dylika tillfällen togs fler än en supp. Att bjuda en supp utan brännvinsbrö ansågs ohederligt. Kaffe kom ej i fråga. När de börja blifva berusade upphörde trakteringen, men han kunde sedan få höra att han spannderat bra.

Bonden vid hemkomsten fick af sin kvinna följande fråga: hade ha spannderebojserna po? Bonden: ja, han spanndera farlet, så ja hade nära blöd po ens. Att supa dem så fulla att de knappast kunde taga sig hem, ansågs roligt.

Bruaskänk = är af yngre datum.

Billra itu = klippa små sockerbitar.

Sockertång = på 1850 talet hade man ej sockertång. Man lade sockerskifvan på en sten i knäet, satte en knif på, och slog med saltstenen. 1800 inget kaffe.

Bönor. = kaffebönor man lade bönorna på bordet och krossa dem med saltstenen.

Bleckan = brännvinsflaskor af plåt.

Mulaposse = hästarnes tornist.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:114.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bengström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

114

Bläckhorn = bläck-kar, skrifbläck, sådana hade man af bränd lera på 1860 talet och tidigare: Som läskapper användes fin sand.

Bly = en del bönder hade bly-spröjsar i vingeved som höll rutorna.

Bannor: = tidigt upp och sent i säng, och alltið får enn bannor.

Bås = kobås, där korna voro bundna

Blingjebock = en barnlek på 1870-talet.

Barrskjortad = gå klädd i bara skjortan.

Barrsöskjol = do. sådant var vanligt 1850.

Barrfutt = barfotad. på 1850-talet, dansa drängar och pigordvall barf. Gå släppsko, ha träskor på men inga strumpor.

Beghättan = dansa för. Pojkar som voro långhåriga, smutsiga och vanvårdade, sprack huvudsvålen bölder uppstod i dessa alstrades löss. Krucksalfverakåner bota detta så. De smorde smält bäck i håret, och band ett band om hårtofsarne i bjälken, pojken skulle stå på en stol, den slets undan och håret blef i bandet. Sedan smorde man svine fitt po. Sådant kunde obehindrat utföras vid

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033** : 115.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

115

porten till en Riksdagsmanns hus. Hvad de blifvit namnkunniga för, vet de väl bäst själfva.

Bänkavälling := vatten och korngryn kokt på rökat fläsk.

Bödel = profoss, profossboställe.

Bugatrissa = en korpulent kvinna.

Blians = blyertspenna.

Bummla = supa och lefva till

Bromla = insekten humla.

Brummare = en ko som ej blir dräktig.

Blacka := sko blacka, en jullek.

Behålna = di e behålna, god ekonomi.

Bräsch = kvinnohalsprydnad.

Bodrik = en cirkelformig träburk med lock till svökja-suled.

Bånhong = en husbonde som svärjer och tornerar med tjänarne ovanligt mycket. Han gör som en bånhong.

Bånkerud = pank, penningbrist.

Blajje = järn- och träkilar.

Block = en trebent stol, skomakare-stol.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033**:116.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

116

Huggeblock = en klyfta av två tjocka trägrenar med tre ben. Ovan-
på var en infälld klyfta, i denna kila man träskon
fast då man skulle borra hål i träskon.

Bygja = byka. En stor balja.

Brånka = bränna råg eller ärtor (kaffebönor)

Brånkahäire = som ofvan, men denna skulle man gifva en grissugga,
på det att hon skulle blifva ornvill.

Bolta = ur garnvingjan haspa på boltorna till varpningen.

Bonn = lock till kökskärl, trälock. illbånn, en trä-skönl som
användes i skorstenen.

Bryggjebal = en träbalja med ett hål i bottn. i detta hål skulle
tappestafven sitta.

Bånnknif = band-knif med två handtag och fördes med båda händer,
tälja träskor.

Bylk = en timmerstock som ligger öfver en halv-vägg på en trösk-
loge .

Blodigel = en penningutpressare, hjärtlös. Di e en riktig blod-
igel.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR **M. 9033**: 117

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

117

Daleje = han går på daleje. En dagakal som ej är lagstadd. men
bor i stathus.

Döul = ditt döula as. Sannolikt från tyska dewel.

Doahas = en backe, gå uppför. mödosam.

Dra kno = en dränglek.

Dräufvar = vid rågblandningen, ryker.

do. = till hönsen, röra mjöl i vatten.

Dödika = den plugg man sätter i byggjan.

Dalla = hängdalla, stådalla till lampan.

Drull = du e en räkti drull. senfärdig.

Daler = du ska få femti daler i lun.

Drya,årder = Du kan ta studarna å drya på trädan

Dra po si = kläda på sig.

Drad rent po = di har tad som mied han har, nämligen: borgenärerna

Dalar = solen sjunker i vester, äfven: det lackar mot ålderdomen.

Driv-ved = en kreaturssjukdom, då djuret icke idisslar, det har
tamt driv-ved.

Dunar = åskar.

Dallbage = köttet omkring stickhålet, när man slaktat svin.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033** : 118.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

118

Elnor = skrubbor i fuktiga lerväggar.

Edertänder = de svarta tänder grisarne har.

Eld-don = de äldres eldanskaffning.

Eld-tång = den tång man använde då man skulle inlägga torf i ka-
kelugnen.

Eldstad = där man elda under kokkärlden i skorstenen den öppna.

Enerögj = di e så togged, dimmigt, ta en enegren å rögja stuan.

Så rögja di så där va ljuseblått i stuan. genom att in-
andas denna rök, ansågo de sig vara fredade för smitto-
samma sjukdomar.

Eneos = vi har så lided miltj ti kalana. Kog eneos å rör sien i
lita hafragryn så dricker kalana di å di står si. Det
skall gifvas jummet.

Egga ti = råder till att di ska ha pryl.

Ederkoppa = spindeln.

Elta deg = när man arbetar degen.

Eltetou = baktråg.

Daj-spojl 6 brödspaden.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033 : 119.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenherget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

119

Onfjelen = ett plankstykke med handtag som man sätter i bakugns-
hålet för dörr.

Brånastagen sätter man mot att hålla den i sitt läge.

Full = berusad.

Ful = fogel.

Flyda = skumma mjölk. ja ska flyda miltj.

Flyda råg = härpa den med soll = handhärp.

Fly mig = lämna mig.

Flina = skratta. Du flinar alltid.

Flamma = fästmö. (Obs. slangspråk, ej dialekt)

Filur = skämtare.

Fitt = flott.

Föla = känna di fårr, så du inte stöder di.

Fårrgrysa. = Förvånad, äfven förskräckt

Fårr-tad mi = öfveransträngt mig.

Fingjen = kärnan i säden.

Fjås = min fjås, min älskade fästman

Fura = på tråden, den snor sig och vållar besvär.

Fosk = en som börjar öfva sig i det yrke han ämna lära. Fuska.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:120.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenbarket
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

40

Flossa = singla vantar invändigt.

Flänger på = arbetar hastigt.

Finkel = bränvin, en finkel sup.

Fare = Mars månad.

Kackelonslered = en lerbuggnad på kakelugnen.

Fillesnoror = vaftillbehör.

Fälla räckjan = klippa ur den efter slutet. en påg fick ej se detta, ty då skulle ej testiklarna falla ner i pungen.

Försvar = på 1860 talet och tidigare kallades slafvarnas barn pigor och drängar, försvarslösa, som ej togo tjänst. Han går hemma å dryår, hör du Ola eller Elna, du får skaffa dig försvar. Bönderna kunde försvara ett tjänstehjon. De betala mantalspengar till staten och personliga avgifter till kommunen, och exercera beväring, de skulle arbeta 16 - 24 timmar om dygnet och producera mycket arbete, som blef en nationalvinst men ansågs dock af Regering och Riksdag, som försvarslösa.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:121.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stanherget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

121

Flabb = munnen. Håll flabben!

Fläta = hårfläta. Adelsdamer nöjde sig ej med egna flätor utan köpte 1870 och tidigare hårflätor ovh fäste med hårnålar utanpå sina egna, och det hela sammanhölls af ett hårnät. En stor bundel på nacken.

Hårnuen = ugglan. Då den skrek vänta man oväder.

Hilleböjla = som man spände om hästarnes framben, då man släppte dem lösa på bete.

Hillerihams = oreda i talet.

Halsåla = halfsula skor af läder.

Heda = elda i bakugnen.

Hackelse-tragg = en man som ständigt gör anmärkning mot familjen.

Hisshong = en pojke som ej har värn af föräldrar. Han har "för-svar" men inget värn.

Haspa = väftillbehör. haspa garn.

Hyckjen = vem var det?

Hårsjel = pigorna mitt i hufvudet.

Haratasse = somliga hade en hartasse med i skolan och torka grif-feltaflorna med, rena.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 0033 : 122.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström

Härad: *Adress:* Stenberget

Socken: *Berättat av:*

Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

123

Hossor = strumpor.

Halsknapp = De gamla hade en halsknapp i nattkappan, förhänget.

Halstorkle = halskläde.

Ja vasarra, = ja naturligt.

Hannaseglattan = diarré.

Hongen = hunden.

Himlinga-sång = en öfvertäckt sång.

Hal s järn = ett forntida straff.

Halshuggning = dödsstraff. Spetsgård.

Horkona och horkarl = Bå. någondera är gifta.

Tronhimmel = hölls öfver ädlingar vid vigseln.

Hara = han får ta hara. När en kunkursspelare ej har tillgångar.

Hoetag = mössa eller hatt.

Hua = mössa.

Forhua = vintermössa.

Håndkle = handduk.

Huggedräng = träarbetare vid en Herrgård.

Husmanskost = tjänare ålåg det att nöja sig med husmanskost.

Hushållerska = vid en herrgård kallades hushållerskan antingen

Skriv endast på denna sida! fröken jungfru eller Mamsell.

ACC. NR **M. 9033:123.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: _____ Adress: Stenberget
Socken: _____ Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

123

Hitta = finna något tappat.

Hittelön = ersättning då det lämnades.

Huskors = Då en af makarne gör lifvet odrägligt för den andre.

Halt! Verda = militärpost rop.

Hobba = ej sällskaplig, fränstötande.

Huga = böja sig ned.

Hotta = kasta, äfven äta häftigt han eder å hottar i si.

Hotta boll = kasta boll, uppåt.

Hotta knifva = man bytte knifva obesett så skulle de hotta knifven till varandra, fällknif ihoplagd. Somliga visa en knif, men när de hotta hade de en sämre i tröje-ärmen som flög fram och den oinvigde blef lurad.

Hesår = sädesstackar större.

Hoestola = Hästarnas hufvudstol.

Hank = ett stycke garn. ull, lin.

Hongabo = hundkoja.

Höre = vaktpojke äfven bya-höre.

Hjördnad = vaktpojke som biträder bya-höre. Ibland hade bys höre två jordnader, en madhjördnad och en springhjördnad. Af madhjördnaden

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 9033:124

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: _____ Adress: Stenberget
Socken: _____ Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

124

skulle bys höre ha mad.

Hoela = hoestola.

Hackelse hau = den ho vari man rörde mjöl på hackelsen.

Hutlös = en elak människa.

Husa = di husar ja inte, ej ihågkom-

Hampadrö = en kvinns person som ej är huslig.

Hampadöngja = lögnhistria.

Husförhör = prästerna skulle höra om de kunde Lindblomskan vid.

Äfventyr att de fingo ej gå till nattvarden.

Hängas = dödstraff.

Hickja = ja, har fåd sån hickja.

Holians = bra mycket.

Hårs = ditt rälia hårs, häst.

Hårsahår = hästtagel.

Hoa = göra dagsv. till gården.

Halskle = halskläde.

Halsdug = halsduk

Hängj po pålen = prygelstraff.

Hoetag = hufvudbonad.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033**: 125

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

125

Halsbränna = om de åto för mycket flott.

Hårda = hvarje dag.

Hyla = om en talar med gråtande röst.

joramoren = Barnmorskan.

Iglar = vid tandvärk satte man iglar på kinden.

Inhysare = fattighjon.

Illaren = skorstenen.

Illbonnen = en träskäul som användes i skorstenen.

Illkar = kokkärl.

Ingmari = förborgad.

Inta = taga in andras husdjur då de betade på min mark.

Itu = slå sönder.

Kasta opp = kräka.

Kafring = ett klyfvet grofbröd.

Kalasch = gästabad.

Kolpa = då man äter mjölk och bröd, utan att använda sked.

Kringstryggjere = tiggere.

Kläpp = en träkloss som var förenad med tvenne länkar i hästar-
nas hilleböjel.

Skriv endast på denna sida!

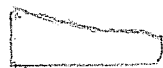
ACC. N:R M. 9033:126.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bengström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

126

Krudhorn = en triangelformig behållare af horn som jägarne hade
krut i då de hade mynningsladdare.
6 tum högt.

botten. De voro ej med skarpa kanter.

Karda = lin och ull.

Kardegille = se kardevisan.

Knyda silfver = väftillbehör.

Knyda fillädda = de sista ändar i räckan.

Knyde = paket med ett hufvudkläde som omslag. Man hade inget pap-
per.

Kristnads-gille = barndop, inga gåvor.

Klinegille = då man byggde en ny länga.

Klocka = lommeklocka, fickur.

Klud = Brudklud som sedan användes till nattvardsklud, i äldre
tider, kjärkjeklud, stueklud och skorstensklud.

Klocka = vadmalskjortel med isytt lifstykke.

Knäppa = en underkjortel utan lifstykke.

Kofta = en halflång damkappa.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033:127.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bengström
Härad: Adress: Stenberg
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

127

Krusifixa = fjäska för gästerna, att de kommo till bordet efter deras rang. du ska sitta där, du e närmast släkt med brogemannen, bröllop, nej du e närmast släkt till bruen. De måste nästan föra dem till bordet. Då var det rang nu är det mod.

Kregjed = husdjuren.

Kregj = smädeord. Di e ett räkligt kregj. Rå i sitt uppträdande.

Killa = kittla.

Killa = vattenkälla.

Kragana = hästarne.

Kromm = stolt, högdragen.

Krommelilurer = en som skref oläsligt.

Kasta = då en ko eller sto födde ett ofullgånget foster.

Knappas = täfla, springa.

Knappas = när hästarne stå och gnager varandra vid manken.

Kista. = vari tjänaren förvarade sina kläder. Vid flyttning enligt legostadgan fick tjänaren ej ta sin kista förr än han fått gjort reda för sig hos husbonden, ej heller fick han under året uppbära något af sin lön. Detta var fördelaktigt för husbonden,

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 9033:128.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

128

ty de sista dagarne kunde han vara ytterst brutal mot tjänstehjon att de måste lämna platsen och den som gick från tjänsten, gick från lönen. Med detta för ögonen bör man väl ej undra öfver, att hos bönderna höll legostadgan så kär.

Klockeslätt = en ska vara där po klockeslätt, vid äfventyr af bannor.

Klafva = då någon å ett gods felade mot en annan, klafva man vid gården och den syndig blef kallad dit och ibland måste läggja sig yarr to stola å fick pryl.

Kagge = bränvinsankare.

Karnalje = kanalje.

Kräus = kräftor.

Kejs = vari man fångade kräftor.

Kal = kalv.

Kobås = där korna stod uppbundna.

Klaffa = i äldre tider hade korna två klaffar om halsen som nindsel.

Kagebrö = något finare än grofbröd.

Kagor = kringstrykare gick och sålde kagor.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9033 : 129.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: _____ Adress: Stenbergat
Socken: _____ Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

129

Kastianor = kastanjer.

Krylhårig = då håret å en mansperson låg i hvirflar.

Kramma = krama snöbollar.

Kelen = kopparkittel.

Kelen = han e kèlen. Man håller för mycket af honom.

Kélenläggje = Kélen.

Konta = trafvekonta, en leksak som var isatt ringar på ett sinn-
rikt sätt. Till tidsfördrif sökte man uttaga ringarna.

Kackelonen = ståndugnen.

Klomp = då man kokte rågmjölsgröt och denna blef ej riktigt rörd.

Klosor = klimpar i soppa.

Klosemjölk = tjock surmjölk. Sjorjad.

Kaffé= kaffe, ja fickj to koppa kaffé.

Krunta = en krukformig liten, med ett öra.

Kralla = krypa, barn.

Kefla = kefla opp böjsorna.

Krevatt = ett finare halskläde.

Kappelan = pastor.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR **M. 9033**:130.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

130

Krängd = vresig.

Knölpåk = tjock käpp. Hon får dansa för knölpåken.

Klänning = Tröja, byxor och väst.

Klog = kvacksalfvare.

Krumper = sammandrar sig, tyg.

Klabbare = en som har dåliga inventarier.

Klabbare = honna har di ed? Ah, di e skull å klabb alltihov.

Krudhorn = smådeord. Han har ett bra krudhorn.

Källingar = kattungar.

Kjälla = föda kattungar.

Kana = slå kane på isen.

Känka = besvåra en person i onödan, att komma dit i något arbete.
långväga.

Krabba = konstvävnad, krabbasänkle.

Krabbat = en tråkig mansperson.

Knyd = binda en tråd.

Knallhatt = antändning i gevär.

Krid = en barnlek. gömma en kritbit. den andre skulle gissa vilken
hand kritbiten låguti. Man tog händerna på ryggen vid ombyttet.

Skriv endast på denna sida!

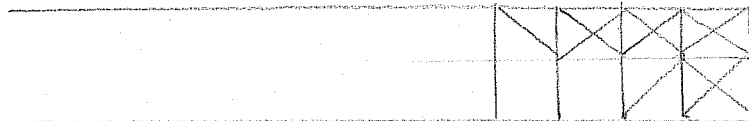
ACC. N:R M. 9033-131.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

Gissa den rätt fick han en streck och fick då gömma kritbiten. Den som kom först ned var vinnare. här ett prof:

Tocka dig = flytta dig. o-ljudet talas som o.

Koppel = fårakoppel, svinakoppel, i tjudrets ändan var två länkar en för varje djur.

Knäppa = en träbygel med trälås om fårets hals. Då de stodo tjudrade. somliga hade äfven sådana knäppor på korna i kostallet.

Kisyad = snedögd.

Krångla = ett arbete som utfördes då man skar torf, krånglaren.

Kasa omkull = glida omkull.

Kokas = torr kogödsel ute på åkern. en gubbe i Bläntarp hade sett en kvinna på 1840 talet plocka ko, kas att blanda bland mjölet till bröd för att utdrys detsamma. i hungersår åt man sådant.

Krue d = krogen.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 9033:132.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenbergat
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

132

Kruaren = krögaren.

Kistebönnen = en som sparar och har förråd. han har nåck inte
så lided po kistebönnen. god ekonomi.

Kupera = tjurskallar, djurplågåre, som afhugga hästarnas svans-
tårg.

Kapun = en kastrerad tupp. Vid herrgårdarna kastrera man tupparne.
på det att köttet skulle bli finare.

Karriitt = Droska. Grefvar åkte i karriitt 1870.

Karriär = galopp.

Kofod = bräckjärn.

Kalloschera = bottna om läderskor.

Kvälja = klandra dom. Den som kväljer Högsta domstons dom skall
dömas till det straff, närmast dödsstraff. I äldre tider
40 prygel, eller i 10 år arbeta i halsjärn i kronones
ankarsmedja.

Klagoskrift = om någon sände böneskrift till Konungen, varde
halshuggen.

Knack = ett sätt att spela kort.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 9033: 133

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: Adress: Stenberget
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1926-27 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

133

Kristendomen = gudmodren vid döpelsen. Den har hållt ti kristen-
domen.

Knoffla = knuffa. .

Knoffel = ett stycke bröd.

Falla på knä = böja sig för adelsmännens vilja.

Knycka = stjäla, snatta.

Krycka = en som är medgörlig.

Krogkäpp = käpp med bågigt handtag. när barnen voro självsvåldiga:
vill du småga krogkäppen.

Karrafin = en bränvinsflaska. .

Karott = ett rektangelformigt porsl.fat.

Karotterudår. korta, tjocka , röda morötter.

Kropp-skatt = prygel.

Kroppa-lus = genom osnygghet.

Koppa = ett instrument som suger blod.

Lådd = pungen hos hankönet.

Klippare = prästerna ä räktia fåraklippare.

Lynt = di e gott att ha ett lynt hus. sänja.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR **M. 9033:134.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: _____ Adress: Stenberget
Socken: _____ Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

137

Ladhong = en tjänare manlig, som ej arbetar nog; äfven en bonde
med dålig ekonomi.

Löjrhong = smädeord.

Löjnbracka = do.

Luther lögn = sannolikt prästernas betyg åt Luther.

Länstryggare = tiggare.

Loppestocken = orent i hemmet. bär loppmärken.

Lapp = man ansåg att lapparna kunde skjuta sjukdomar i väred, å
den di träffa blö sjug å itubruken. Lappskott. Obotligt.

Lokatten = en lek, om en pojke titta in på logen till tröskmännen
sade de: vill du se lokatten? Pojken : ja. Då togo de
plejeln om halsen och klämde åt lite. pojken skrek
och ville aldrig se lokatten mer.

Ljumna = blixtra. Di va farlet som di ljummar.

Ladörren = kostalldörren. Manesdörren.

Lolämman = luckan på väggen till en loge.

Lassmén = larstängen.

Lerstan = upplagsplats för lera.

Lerflaskor = skolbarnen hade dricka på lerfl.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR **M. 9033**: 135.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: _____ Adress: Stenberget
Socken: _____ Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

135

Lerkar = all maten serverades på lerkar.

Ladebäkj = flitig, han liggjårr inte po ladebänkj.

Lura = när man hotta en boll i luften.

Rommelura = när man lekte boll, satte man på, att man skulle ha
ha en rommelura, d.v.s. man skulle träffa bollen med
bollsjättan.

La si = taga städja. Har du lat di?

Logille = man dansa på logen.

Långe = en person högväxt fick bära öknamnet länge Sven. länge
Per Jönsson, o.s.v.

Loggan = en liten dörr i afvegafved.

Lerstöula = till skillnad på träskostöula .

Lärsko = lägskor. Pigorna lo si fårr lärsko.

Linjera = piska. ja ska linjera di.

Lantlemmen = öfver öppningen till loftet.

Lyn = han e lyn. förborgad.

Ludårr = smådeord, horkåna.

Ljusaset = belysning.

Lårved = hundar med tjockt hår.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 9033:136.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Jacob Bergrström

Härad:

Adress: Stenberget

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1926-27

Född år i

Löjta = timrat af tré med en liten blecklampa.

Löjteman = en folktrons gestat.

Latin = den skriftform vi begagnar kalla de gamla, latin, de kunde ej läsa i våra böcker.

Latrinan = V.C.

La fårr = spänna hästarna för.

La i frö = spänna från.

Lagabrännnd = en som drack för mycket.

Lo pall = i golvet sattes i mitten de första nekerna rätt upp,
tills man uppnådde sidan

Markus och Lukas = en synnerligen rå lek. De bunde några trasor i en boll och med en trasa som handtag att håll uti. Sedan bands för ögonen på dem. Sedan skulle de krypa på golvet för att finna hvarandra skulle de säga : A. godag Markus, B. e du humma Lukas? Lukas: ja. så skulle de söka slå varandra med tillhygget, när de hörde den andres röst. En mycket rå lek.

Mara = en folktrons gestalt.

Moggen = möglich.

Mulen = Do., du ska eda muled bro så blör du stark.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

146

ACC. N:R **M.9033** :137.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Jacob Bergström
Härad: _____ Adress: Stenberget
Socken: _____ Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1926-27 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

137

Mamsell = förnämare, äldre fruntimmer, af herrgårdshushållarse.
Molka = mjölka.
Molkoko = mjölk-ko.
Miltj = mjölk, söt, sur, blåsur.
Malle = det mjuka i brödet.
Mirra = smädeord, håller med vem hon kommer till.
Mässja = do.
Mätta = do.= di e en räkta slätta-mätta.
Märkje = om vintern i kvällningen var det brukligt att sitta en timma i märkje, och sjunga, gissa gåtor och tala om sagor, eller sauva märkjesömn. tjänarne måste sida å sauva.
Midattan = ett mål kl $\frac{1}{2}$ 5 e.m. en fittemad.
Marenbrö = kl. 5 f.m. en liden fittemad.
meja säd = hugga vårsäd om hösten.
Mulen = har du ont i mulen? En som kört sladder till husbonden.
Mala Malt = en rå lek. Två skulle lägga sig på golvet med ett skynke öfver sig, med sittsen uppåt. Två skulle slå. De liggande skulle gissa vem som slagit, gissa de rätt skulle den ligga. En synnerligen rå lek.

Skriv endast på denna sida!